

Innstilling

**Kriminalomsorgens
hjemmelsgrunnlag for behandling av
personopplysninger**

Forslag om endringer i straffegjennomføringsloven

Innstilling fra arbeidsgruppe 1 oppnevnt av Justisdepartementet mars 2008

Avgitt til Justisdepartementet oktober 2008

OSLO 2008

Til Justis- og politidepartementet

I mars 2008 opprettet Justisdepartementet en arbeidsgruppe til å utrede hjemmelsgrunnlaget for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger om innsatte, domfelte og personer med tilknytning til disse. Vedlagt følger arbeidsgruppens innstilling som inneholder gruppens syn på de temaer som er beskrevet i mandatet, og forslag til lovendringer. Innstillingen er enstemmig bortsett fra en viss uenighet om sikkerhetsvurderinger som arbeidsgruppen drøfter nærmere i pkt. 8.2.2.

Oslo 31. oktober 2008

Elisabeth Barsett
leder

Audun Petter Aanæs

Karin Kristiansen

Sigbjørn Hagen

Torkell Roar Hoel

Innhold

1	Arbeidsgruppens mandat, sammensetning og arbeid	5
1.1	<i>Mandat og sammensetning</i>	5
1.2	<i>Utvalgets arbeid.....</i>	6
2	Sammendrag.....	6
3	Oversikt over innholdet.....	7
4	Datatilsynets vurderinger.....	7
5	Kriminalomsorgens organisering og oppgaver	8
5.1	<i>Organisering.....</i>	8
5.2	<i>Oppgaver.....</i>	8
6	Dagens situasjon.....	9
6.1	<i>Innledning</i>	9
6.2	<i>Oversikt over personopplysninger som behandles i kriminalomsorgen.....</i>	10
6.3	<i>Formålet med behandlingen</i>	11
7	Gjeldende rett.....	11
8	Arbeidsgruppens vurderinger	11
8.1	<i>Lovhjemmel.....</i>	11
8.2	<i>Fremtidige behov</i>	13
8.2.1	<i>Innledning</i>	13
8.2.2	<i>Sikkerhetsvurderinger</i>	13
8.2.3	<i>Kartleggingsverktøy i kriminalomsorgen</i>	16
8.2.4	<i>Personundersøkelser</i>	16
8.2.5	<i>Utteksling av taushetsbelagte opplysninger.....</i>	17
8.2.6	<i>Straffegjennomføring med elektronisk kontroll.....</i>	17
9	Administrative og økonomiske konsekvenser	18
10	Merknader til de enkelte bestemmelsene.....	19
10.1	<i>Til lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven).....</i>	19
10.2	<i>Ikraftsetting.....</i>	22

11	Lovforslag	23
-----------	-------------------------	-----------

1 Arbeidsgruppens mandat, sammensetning og arbeid

1.1 Mandat og sammensetning

I Datatilsynets kontrollrapport 25. januar 2008 står det:

”Datatilsynet gjennomførte kontroll hos Justis- og politidepartementets Kriminalomsorgsavdeling (Kriminalomsorgens sentrale forvaltning – KSF) den 13. november 2007. Kontrollen ble gjennomført i medhold av personopplysningslovens § 44, jf. § 42 tredje ledd nr. 3.

Temaet for kontrollen var behandling av personopplysninger om innsatte i norske fengsler, særlig i det elektroniske informasjonssystemet Kompis. Kontrollen ble gjennomført ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt.”

Kompis står for Kriminalomsorgens produktivitetsfremmende informasjonssystem og består av tre landsdekkende IKT-systemer: Kompis-Kia/reskontro, Kompis-Booking og Kompis-Kif.

Datatilsynet kritiserte kriminalomsorgens behandling av personopplysninger. Med bakgrunn i Datatilsynets endelige kontrollrapport 25. januar 2008, og med grunnlag i personopplysningsloven § 46, fattet Datatilsynet vedtak som inneholdt åtte pålegg.

For å følge opp Datatilsynets pålegg har Justisdepartementet blant annet opprettet fem arbeidsgrupper som skal utrede og lage utkast til retningslinjer for ulike sider av kriminalomsorgens behandling av personopplysninger. I tillegg er det allerede to igangsatte prosjekter som bidrar i oppfølgingen.

Arbeidsgruppe 1 fikk følgende mandat:

”Gruppen skal kartlegge hvilke opplysninger og til hvilke formål personopplysninger behandles i dag. Gruppen skal også beskrive sannsynlige fremtidige behov for behandling av personopplysninger. I denne forbindelse skal gruppen på hensiktsmessig måte innhente opplysninger fra regionene og driftsenhetene.

Gruppen skal levere en oversikt som viser hvilke typer personopplysninger og behandlingsformål som det bør utarbeides hjemmelsgrunnlag for.

Gruppen skal foreslå hvorvidt hjemmelsgrunnlaget skal inntas som en eller flere bestemmelser i straffegjennomføringsloven eller om det bør lages egen lov.

Gruppen skal samordne sitt arbeid med de andre arbeidsgruppene.

Det skal skrives utkast til ot.prp. med forslag til lovhjemmel.

Forutsetning for å kunne utføre arbeidet innen de frister som er/vil bli satt, er at arbeidsgruppens medlemmer gis mulighet til å prioritere arbeidet fremfor andre oppgaver og at nøkkelpersoner med nødvendig kompetanse blir fristilt til å kunne bidra i arbeidet.”

Hovedoppgaven til arbeidsgruppe 1 er således å foreslå lovgrunnlag for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger om innsatte, domfelte og personer med tilknytning til disse.

Arbeidsgruppen fikk følgende sammensetning:

Leder:

Underdirektør Elisabeth Barsett, Justisdepartementet

Medlemmer:

Seniorrådgiver Audun Petter Aanæs, Justisdepartementet

Rådgiver Carl Frederik Helgeland frem til mai 2008, Justisdepartementet

Førstekonsulent Elinor Hunnestad, frem til juni 2008, Justisdepartementet, (nå KRUS)

Seniorrådgiver Karin Kristiansen, Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT)

Fengselsdirektør Sigbjørn Hagen, Kriminalomsorgen region sør

Underdirektør Torkell Roar Hoel, Justisdepartementet, har vært sekretær for arbeidsgruppen fra 1. september 2008.

1.2 Utvalgets arbeid

Arbeidsgruppen startet sitt arbeid i begynnelsen av mars 2008 og har i alt hatt ti møter. I tillegg har arbeidsgruppen hatt ett møte med avdelingsledelsen.

Arbeidsgruppens leder har også deltatt i jevnlige møter med prosjektleder og de andre gruppelederne.

Arbeidsgruppen har brukt atskillig tid på å lage en oversikt over hvilke typer personopplysninger kriminalomsorgen behandler og hva som er formålene med behandlingen.

I tillegg til plassering og utforming av lovhjemmel, har arbeidsgruppen diskutert tre områder som vil skape særlige utfordringer for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger: sikkerhetsvurderinger, kartleggingsverktøy og utveksling av taushetsbelagte opplysninger.

Prosjektleder Jan-Erik Sandlie i Justisdepartementets Kriminalomsorgsavdeling har gitt nyttige innspill om utfordringer knyttet til straffegjennomføring med elektronisk kontroll og personundersøkelser.

2 Sammendrag

Kriminalomsorgen behandler svært mange personopplysninger om domfelte og innsatte – også opplysninger som er klart sensitive. I tillegg behandler kriminalomsorgen personopplysninger om andre som for eksempel pårørende og andre som har kontakt med eller prøver å få kontakt med domfelte eller innsatte. Ved personundersøkelser behandler kriminalomsorgen opplysninger om den siktedes personlighet, livsforhold og fremtidsmuligheter til bruk for avgjørelse i straffesaken, jf. straffeprosessloven § 161.

Personopplysningsloven § 33 slår fast at konsesjon fra Datatilsynet er nødvendig for å behandle sensitive personopplysninger. Konsesjonsplikten gjelder imidlertid ikke for slik behandling i organ for stat eller kommune når behandlingen har hjemmel i lov, jf. lovens § 33 fjerde ledd. Arbeidsgruppen foreslår derfor å hjemle kriminalomsorgens behandling av personopplysninger i et eget kapittel i straffegjennomføringsloven.

Ny § 4a regulerer virkeområdet for behandlingen. Ny § 4b inneholder regler om hvilke personer reglene gjelder. Ny § 4d og ny § 4e har regler om blant annet behandlingsansvar og fullmakt for Kongen til å gi nærmere bestemmelser om kriminalomsorgens behandling av personopplysninger.

Straffegjennomføringsloven § 7a gir kriminalomsorgen grunnlag for å innhente visse taushetsbelagte opplysninger fra samarbeidspartnere. Bestemmelsen forutsetter at kriminalomsorgen kan behandle slike personopplysninger, men arbeidsgruppen foreslår å føye til ”og behandle” i annet ledd for å unngå tolkningstvil.

3 Oversikt over innholdet

Innstillingen er delt i elleve kapitler. Kapittel 1 omhandler arbeidsgruppens mandat, sammensetning og arbeid. Kapittel 2 inneholder et sammendrag av innstillingen.

Kapittel 4 oppsummerer Datatilsynets vurderinger om behandlingsgrunnlag og konsesjonsplikt. Kapittel 5 beskriver kriminalomsorgens organisering og oppgaver og kapittel 6 dagens situasjon om hvilke personopplysninger kriminalomsorgen behandler og formålene med behandlingen. Kapittel 7 fremstiller gjeldende rett. Kapittel 8 inneholder arbeidsgruppens vurderinger. Kapittel 9 peker på administrative og økonomiske konsekvenser. Kapittel 10 inneholder merknader til de enkelte bestemmelsene og kapittel 11 arbeidsgruppens lovforslag.

4 Datatilsynets vurderinger

Etter Datatilsynets vurderinger mangler kriminalomsorgen et rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger. Nedenfor sammenfatter arbeidsgruppen hovedpunktene i Datatilsynets vurderinger om behandlingsgrunnlag og konsesjonsplikt i kontrollrapporten pkt. 6.3 og 6.4:

Datatilsynet viser til personopplysningsloven § 11 første ledd bokstav a hvor den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysninger bare behandles når det er tillatt etter § 8 og § 9. Ifølge Datatilsynet er den registreringen som skjer i Kompis, svært inngripende. Datatilsynet viser både til at det registreres opplysninger som er klart sensitive og at registreringen er av et slikt omfang at den innebærer en omfattende kartlegging av den enkelte innsattes liv ved anstalten. Tilsynet peker i tillegg på at den registrerte befinner seg i en tvangssituasjon, og at det derfor er særlig viktig å sikre at vedkommendes integritet ivaretas under oppholdet.

Med bakgrunn i legalitetsprinsippet må det ifølge Datatilsynet stilles svært strenge krav til behandlingsgrunnlaget. Etter Datatilsynets vurdering vil det derfor være helt nødvendig med en klar lovhjemmel for den behandlingen av personopplysninger som

finner sted i Kompis, jf. personopplysningsloven § 9 bokstav b. Ettersom Kompis er et nasjonalt register, mener Datatilsynet at det er påkrevd med egen registerlov.

Datatilsynet viser i rapporten til tidligere konsesjonssøknader fra Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) hvor Datatilsynet antok at behandlingen var hjemlet i straffegjennomføringsloven med forskrift. Etter Datatilsynets vurdering nå gir ikke straffegjennomføringsloven tilstrekkelig klar hjemmel for hvilke opplysninger som kan behandles, til hvilket formål og hvordan behandlingen for øvrig skal skje.

Det at behandlingen av opplysningene er en nødvendig forutsetning for at kriminalomsorgen skal gjennomføre sine øvrige plikter, tilfredsstiller etter Datatilsynets vurdering ikke kravet til lovhjemlet behandling etter personopplysningsloven § 9 bokstav b.

Datatilsynet konkluderer med at det ikke foreligger et gyldig behandlingsgrunnlag for den behandlingen av personopplysninger som finner sted i Kompis. Dette er ifølge Datatilsynet å anse som et brudd på personopplysningslovens § 11 første ledd bokstav a. Datatilsynet mener videre at det foreligger konsesjonsplikt etter personopplysningsloven § 33, men at behandlingen prinsipalt må lovhjemles. Dette innebærer at konsesjonsplikten faller bort hvis kriminalomsorgen lovhjemler behandlingen.

5 Kriminalomsorgens organisering og oppgaver

5.1 Organisering

Kriminalomsorgen er organisert i fire nivåer: Justisdepartementet, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF), regioner og underliggende driftsenheter.

Justisdepartementet og KSF utgjør den sentrale ledelsen av kriminalomsorgen og bygger på en organisatorisk modell hvor direktoratsfunksjonen er integrert i Justisdepartementet. Direktoratet KSF er således også en departementsavdeling (Kriminalomsorgsavdelingen), men har avgjørelsesmyndighet i eget navn. På regionalt nivå er det seks kriminalomsorgsregioner. Driftsenhetene består av 49 fengsler (herunder fem overgangsboliger), 17 friomsorgskontorer og to enheter med ansvar for narkotikaprogram med domstolskontroll. Kriminalomsorgen behandler personopplysninger både sentralt, regionalt og lokalt.

5.2 Oppgaver

Kriminalomsorgens oppgaver innebærer som nevnt, omfattende behandling av personopplysninger – også sensitive opplysninger. Oppgavene følger dels av straffegjennomføringsloven, dels av straffeloven og straffeprosessloven.

Virksomheten i kriminalomsorgen bygger på fem pilarer: det som lovgiver har sagt er formålet med straffen, et humanistisk menneskesyn, prinsippet om rettssikkerhet og likebehandling, prinsippet om at domfelte har gjort opp for seg når straffen er sonet, og normalitetsprinsippet. Nedenfor vil vi gi en kort oversikt over kriminalomsorgens hovedoppgaver.

Kriminalomsorgen skal for det første gjennomføre reaksjoner og tvangsmidler som påtalemyndighet eller domstol har besluttet. En hovedoppgave er således å gjennomføre fengselsstraff (herunder straffegjennomføring med elektronisk kontroll), strafferettslige særreaksjoner, samfunnsstraff og varetektsfengslig og andre reaksjoner når det er særskilt bestemt i lov.

Straffegjennomføringen skal skje på en slik måte at nye lovbrudd ikke skjer under straffegjennomføringen, samtidig som målet for rehabiliteringsarbeidet er å redusere tilbakefall til ny kriminalitet. Ved varetektsfengsling skal kriminalomsorgen legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon.

Kriminalomsorgen utfører også personundersøkelser og yter bistand til innsatte i fengsler uten egen sosialtjeneste. Etaten fører dessuten kontroll med at særvilkår pålagt av domstol, påtalemyndighet eller fengselsmyndighet blir overholdt. Særlig viktig er ansvaret for å gjennomføre betinget dom med vilkår om narkotikaprogram med domstolskontroll og program mot ruspåvirket kjøring.

I tillegg er en viktig oppgave for kriminalomsorgen å koordinere og formidle kontakt mellom domfelte og samfunnets hjelpeapparat.

6 Dagens situasjon

6.1 Innledning

Ifølge mandatet skal arbeidsgruppen kartlegge hvilke opplysninger og til hvilke formål personopplysningene behandles i dag. Gruppen skal også beskrive sannsynlige fremtidige behov for behandling av personopplysninger.

Personopplysningsloven gjelder for behandling av personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler, og annen behandling av personopplysninger når disse inngår eller skal inngå i et personregister. Før arbeidsgruppen gjør nærmere rede for kartleggingen, kan det være nyttig å forklare hva som menes med personopplysninger, sensitive personopplysninger, personregister, behandling av personopplysninger og formål med behandlingen.

Med ”*personopplysning*” menes opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkelt person, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 1.

”*Sensitive personopplysninger*” er ifølge lovens § 2 nr. 8 opplysninger om

- a) rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning,
- b) at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling,
- c) helseforhold,
- d) seksuelle forhold,
- e) medlemskap i fagforeninger

Med ”*personregister*” forstår loven registre, fortegnelser mv. der personopplysninger er lagret systematisk slik at opplysninger om den enkelte kan finnes igjen, jf. lovens § 2 nr. 3.

Også uttrykket ”*behandling av personopplysninger*” er definert i personopplysningsloven, jf. lovens § 2 nr. 2. Med uttrykket menes enhver bruk av personopplysninger, som for eksempel innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering eller en kombinasjon av slike bruksmåter.

Det følger videre av personopplysningsloven § 11 første ledd bokstav b at *formålene* med behandlingen av personopplysninger må være uttrykkelig angitt og saklig begrunnet i virksomheten. Den behandlingsansvarlige kan således ikke fritt velge et hvilket som helst formål for behandling av personopplysninger. Formålene må ha en nær og naturlig sammenheng med virksomheten.

6.2 Oversikt over personopplysninger som behandles i kriminalomsorgen

Personopplysningsloven med forskrift krever at kriminalomsorgen har oversikt over hva slags personopplysninger virksomheten behandler, se personopplysningsforskriften § 2–4. Behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene er korrekte og oppdaterte, og ikke lagres lenger enn nødvendig ut fra formålet med behandlingen, jf. personopplysningsloven § 11 første ledd bokstav e.

Arbeidsgruppen har laget en oversikt over typer personopplysninger for å få oversikt over bredden, omfanget og karakteren av de opplysningene kriminalomsorgen behandler. Personopplysningene behandles både elektronisk og manuelt. En vesentlig del av de personopplysningene kriminalomsorgen behandler er sensitive opplysninger.

De fleste personopplysningene er nødvendige til flere formål. Ett eksempel er innsattes eller domfelta forhold til rusmidler. Opplysningen vil være nødvendig for administrasjon og straffegjennomføring. Opplysningen vil også være nødvendig for vurdering av sikkerheten og for valg av rehabiliterende tiltak.

Oversikten over typer personopplysninger har vært nyttig som bakgrunnsmateriale for å foreslå en tilstrekkelig klar hjemmel for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger. Den kan også være nyttig i arbeidet med å lage rutiner for at opplysningene som behandles er korrekte og oppdaterte. Arbeidet med å foreslå slike rutiner følges opp av en av de andre arbeidsgruppene.

Kilde for kartleggingen er tidligere konsesjoner som Datatilsynet har gitt kriminalomsorgen, supplert med den kunnskapen som gruppens medlemmer besitter. For å kvalitetssikre resultatet har oversikten vært forelagt de seks kriminalomsorgsregionene.

6.3 Formålet med behandlingen

Kartleggingen viser at kriminalomsorgen behandler personopplysninger for følgende tre hovedformål:

- a) planlegge, administrere og gjennomføre reaksjoner og tvangsmidler etter straffegjennomføringsloven § 1
- b) opprettholde ro og orden, og ivareta sikkerheten for ansatte, innsatte, domfelte og samfunnet for øvrig
- c) kunne tilby innsatte og domfelte tilfredsstillende forhold og et innhold som ivaretar deres helse og lovpålagte rettigheter og fremmer deres tilpasning til samfunnet

Kriminalomsorgens behandling gjelder både personopplysninger om innsatte og domfelte og opplysninger om andre personer med tilknytning til disse.

7 Gjeldende rett

Etter personopplysningsloven § 11 første ledd bokstav a plikter behandlingsansvarlig blant annet å sørge for at behandlingen av personopplysninger oppfyller vilkårene i lovens § 8 og § 9. Dersom behandlingen omfatter sensitive personopplysninger, gjelder de skjerpede kravene i § 9. Samtykke kan være behandlingsgrunnlag, jf. § 9 bokstav a. Virksomheten kan også behandle sensitive personopplysninger dersom det er fastsatt i lov at det er adgang til slik behandling, jf. § 9 bokstav b.

Om det foreligger tilstrekkelig lovgrunnlag for behandlingen, må avgjøres ved en konkret tolkning av den aktuelle bestemmelsen. Hjemmelskravet er relativt. Jo mer inngripende behandlingen er for den registrerte, desto klarere lovhjemmel kreves.

Selv om personopplysningsloven selv ikke graderer sensitivitet, er det naturlig at slik gradering bør tillegges betydelig vekt ved vurdering av hjemmelskravet. Likeledes vil den tvangssituasjonen som domfelte eller innsatte faktisk er underlagt, forsterke kravet til klarhet i hjemmelsgrunnlaget.

Det kreves konsesjon fra Datatilsynet for å behandle sensitive personopplysninger, jf. personopplysningsloven § 33 første ledd. Dette gjelder likevel ikke for behandling av sensitive personopplysninger som er gitt uoppfordret. Konsesjonsplikten gjelder heller ikke for behandling av sensitive personopplysninger i organ for stat eller kommune når behandlingen har hjemmel i egen lov.

8 Arbeidsgruppens vurderinger

8.1 Lovhjemmel

Arbeidsgruppen legger til grunn at personopplysningene kriminalomsorgen behandler må ha hjemmel i lov. Spørsmålet er om hjemmelsgrunnlaget bør gis i egen lov ("registerlov") eller innarbeides i straffegjennomføringsloven med forskrift. Etter arbeidsgruppens mening bør hjemmelsgrunnlaget innarbeides i et eget kapittel i

straffegjennomføringsloven. Dette standpunktet bygger i hovedsak på følgende synspunkter:

- Kriminalomsorgens behandling av personopplysninger er i hovedsak knyttet direkte opp mot straffegjennomføringen. Denne behandlingen har imidlertid en annen karakter enn lovpålagte registeroppgaver som enkelte andre virksomheter har. Som eksempel nevner vi politiet som skal ha oversikt over straffedømte gjennom Det Sentrale Straffe- og Politiopplysningsregister (SSP). Et annet eksempel er deler av helsevesenet som skal samle data om befolkningens helse i Kreftregisteret, Medisinsk fødselsregister mv. Ikke minst helseopplysninger vil ha stor betydning for forskning.
- Det hersker ingen tvil om at personopplysningsloven gjelder fullt ut for kriminalomsorgen i motsetning til deler av politiet og påtalemyndigheten. Arbeidsgruppen mener derfor det bare er bestemmelser som presiserer eller gjør unntak fra personopplysningslovens alminnelige regler, som det er behov for å regulere særskilt. Kriminalomsorgens behov er således meget begrenset. En egen særlov eller "registerlov" for kriminalomsorgen vil derfor i hovedsak bare bli en modifisert kopi av personopplysningsloven – med de tolkningsproblemer dette kan medføre.

I det nye kapittelet foreslår arbeidsgruppen først en bestemmelse som regulerer anvendelsesområdet for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger, jf. utkastet § 4a. Bestemmelsen inneholder ikke annet enn det som følger av personopplysningsloven, men hensynet til brukervennlighet taler for å gjengi reglenes anvendelsesområde innledningsvis i kapittelet.

Det er dessuten behov for regler som setter rammer for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger. Arbeidsgruppen foreslår derfor regler i § 4b og § 4c som presiserer behandlingen når det gjelder person og formål.

Utkastet § 4b fastslår hvilke *personer* kriminalomsorgen kan behandle personopplysninger om. For det første må kriminalomsorgen ha hjemmel for å behandle opplysninger om domfelte og innsatte. Arbeidsgruppen mener det også er nødvendig å behandle personopplysninger om andre enn domfelte og innsatte. Typisk er innsattes og domfeltes pårørende og andre som domfelte ønsker å ha kontakt med. I pkt. 8.2.2 drøfter arbeidsgruppen nærmere spørsmålet om kriminalomsorgen også bør ha lovgrunnlag for å behandle personopplysninger om personer som ikke har noen tilknytning til kriminalomsorgen, men som likevel kan representere en risiko for sikkerheten eller mistenkes for straffbare handlinger.

Utkastet § 4c regulerer hvilke *formål* som må foreligge for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger om innsatte, domfelte mv. Vi har delt formålene i fire hovedkategorier:

- Planlegge, administrere og gjennomføre reaksjoner og tvangsmidler etter straffegjennomføringsloven § 1, jf. utkastet § 4c bokstav a.
- Opprettholde ro og orden og ivareta sikkerheten for ansatte, innsatte, domfelte og samfunnet for øvrig, jf. utkastet § 4c bokstav b.

- Sikre livskvalitet og rehabilitering, jf. utkastet § 4c bokstav c.

Etter arbeidsgruppens syn bør straffegjennomføringsloven identifisere hvem som er behandlingsansvarlig i kriminalomsorgen. I § 4d fastslår arbeidsgruppen at Kriminalomsorgens sentrale forvaltning skal ha det overordnede behandlingsansvaret for behandling av personopplysninger. Som Datatilsynet fremholder i sin kontrollrapport, viser imidlertid erfaringer at behandlingsansvaret ivaretas best når ansvaret plasseres i relativt nær tilknytning til selve behandlingen av personopplysningene. Arbeidsgruppen foreslår derfor at Kongen ved forskrift fastsetter nærmere regler om hvem som har myndighet til å utøve det daglige behandlingsansvaret i kriminalomsorgen.

Lovbestemmelsene gir rammene og vilkårene for behandlingen av personopplysninger. Det er mange som skal følge og forholde seg til reglene og det må derfor etter arbeidsgruppens syn utarbeides forskrifter og detaljerte retningslinjer for den nærmere behandlingen. Dette vil være svært detaljerte regler som ikke egner seg i lovs form. Etter utkastet § 4e kan Kongen gi nærmere forskrift om behandlingen av personopplysninger i kriminalomsorgen.

Det ligger imidlertid utenfor arbeidsgruppens mandat å lage utkast til forskrift og retningslinjer. Dessuten vil arbeidet i de øvrige arbeidsgruppene ha betydning for disse reglene. Arbeidet med å lage forskrift og retningslinjer bør etter arbeidsgruppens syn starte så snart alle arbeidsgruppene har avsluttet sitt arbeid.

8.2 Fremtidige behov

8.2.1 Innledning

Som det fremgår av mandatet, skal arbeidsgruppen også beskrive sannsynlige fremtidige behov for behandling av personopplysninger. Arbeidsgruppen redegjør nedenfor for fem områder som kan skape særlige utfordringer for kriminalomsorgen.

8.2.2 Sikkerhetsvurderinger

Etter straffegjennomføringsloven skal all straffegjennomføring skje innenfor sikkerhetsmessig betryggende rammer. Kriminalomsorgen er pålagt å vurdere sikkerheten for å forebygge og håndtere situasjoner der samfunnets, ansattes, innsattes og domfeltes trygghet kan være truet.

I en tid hvor noen innsatte er del av kriminelle nettverk og dessuten organiserer seg på tvers av nettverkene når de planlegger og utfører kriminelle handlinger, er utfordringen med å foreta gode og riktige sikkerhetsvurderinger blitt vanskeligere. Kriminalomsorgen må ta alvorlig at noen av disse kriminelle vil være i stand til å foreta frigivelse fra fengsel ved hjelp av gisseltaking, annen form for hjelp til rømning og liknende. Mange av disse har høy status i fangemiljøet og tiltrekker seg unge innsatte som står for utførelsen av oppdrag for disse. Det er vanskelig til enhver tid å ha oversikt over hva som foregår i fangemiljøet.

Kriminalomsorgen må ha mulighet til å møte disse utfordringene med relevante tiltak uten å utsette hovedandelen av fangebefolkningen for et strengere regime enn nødvendig. Ett slikt tiltak er å bedre tilgangen til informasjon om innsatte og styrke kvaliteten på behandlingen av denne informasjonen. Dette vil gi bedre beslutningsgrunnlag for avgjørelser etter straffegjennomføringsloven.

I kriminalomsorgens sikkerhetsstrategi fremgår det at bruk av risikovurderinger skal intensiveres. Videre skal kunnskap og informasjon samles og fordeles raskt og med den åpenhet som informasjonens art gir anledning til. Det skal utvikles rutiner og systemer for å samle, analysere, systematisere og formidle informasjon og kunnskap for hele justissektoren.

Sentralt i et slikt system for informasjonsbehandling er å registrere personer som utgjør en særlig sikkerhetsrisiko. Systemet bygger på en relasjonsdatabase hvor innsynsretten er sterkt begrenset. Infoflyt og eventuelle andre systemer for informasjonsutveksling vil således fremstå som en link mellom kriminalomsorgens og politiets systemer. Partenes innsynsrett kan begrenses etter reglene i personopplysningsloven og straffegjennomføringsloven § 7 bokstav c.

Hensikten med et slikt system er å:

- Sørge for at nødvendig sikkerhetsinformasjon samles og systematiseres på ett sted som grunnlag for gode sikkerhetsanalyser. En sentral registrering bidrar i tillegg til å sikre en enhetlig vurdering av opplysningenes validitet og relevans, samt ivaretagelse av en streng tilgangskontroll.
- Utvikle en fortløpende oversikt over medlemmer i ulike kriminelle grupperinger, innbyrdes relasjoner og forhold til andre grupperinger. Likeså få en oversikt over konstallasjoner som dannes på tvers av de faste nettverkene i det enkelte fengsel og mellom fengslene. En relasjonsdatabase innebærer også muligheten for å kartlegge kommunikasjonsmønstre, eksempelvis gjennom besøkendes kontakter med innsatte plassert i andre fengsler.
- Tilrettelegge for at etaten har tilgang til relevant informasjon.
- Sikre at informasjon og opplysninger som av sikkerhetsmessige årsaker krever begrenset tilgang, behandles av et fåtall personer med særlig opplæring for dette formålet.

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at kriminalomsorgen har reelt behov for informasjon om innsatte, domfelte og andre personer som *har* kontakt med, eller *prøver* å oppnå kontakt med innsatt og domfelte. Etter forslaget vil det imidlertid ikke være grunnlag for å behandle personopplysninger om personer som ikke har noen tilknytning til kriminalomsorgen. Disse tredjepersonene kan likevel mistenkes for å representere en risiko for sikkerheten i fengsler eller for ny kriminalitet.

Det har vært en viss uenighet i arbeidsgruppen om det bør foreslås hjemmel for å behandle personopplysninger om slike tredjepersoner. Vi vil derfor i de neste avsnittene kort gjengi argumenter som gruppemedlemmene har fremført for og mot en slik hjemmel.

Kriminalomsorgen har *på den ene side* behov for å registrere og bruke opplysninger om personer som innebærer en særlig sikkerhetsrisiko. For eksempel mottar kriminalomsorgen informasjon om navngitte tredjepersoner som planlegger rømning, frigivning, innsmugling av våpen og andre ulovlige handlinger sammen med innsatte. I andre tilfeller mottar kriminalomsorgen opplysninger om et planlagt attentat mot en innsatt hvor en navngitt tredjeperson oppgis å være sentral. Slik informasjon kommer i de fleste tilfeller fra politiet, men også fra kilder blant de innsatte eller kan avdekkes gjennom kommunikasjonskontrollen.

Et forbud mot å registrere identiteten på vedkommende tredjeperson som slik informasjon omhandler, vil være til ulempe for kriminalomsorgen. I noen tilfeller kan dette begrense eller avskjære kriminalomsorgen muligheten til å sette inn forebyggende tiltak.

På den annen side vil registrering av tredjeperson som ikke har noen kontaktpunkter med den innsatte eller med fengselet, være problematisk med hensyn til rettssikkerhet og personvern. Tredjeperson fratas grunnleggende rettigheter knyttet til personopplysningsloven kapittel III og IV fordi vedkommende ikke får vite om registreringen.

Det har også vært noe uenighet om hvor stort behovet for å registrere disse tredjepersonene faktisk er. Hvis kriminalomsorgen mistenker slike tredjepersoner for å begå anslag mot et fengsel eller begå andre kriminelle handlinger, vil det helt klart være en politioppgave å etterforske og forhindre denne type kriminalitet. Mistanke om dette skal meldes til politiet. Opplysninger om risikofaktorer som politiet gir kriminalomsorgen om enkelte innsatte, vil derimot kunne registreres i tilknytning til den eller de aktuelle innsattes navn, uten å navngi utenforstående tredjepersoner. Hvis tredjepersoner tar kontakt med fengsel eller innsatte, kan kriminalomsorgen behandle personopplysninger om disse etter forslaget.

Hvis kriminalomsorgen skal registrere tredjepersoner uten tilknytning til kriminalomsorgen, kan grensen mellom oppgavene til kriminalomsorgen og politiet bli uklar. Dette vil være uheldig. Det er viktig å holde fast ved at kriminalomsorgens hovedoppgave er straffegjennomføring.

Det er videre uklart hvordan kriminalomsorgen kan kvalitetssikre de opplysningene som etaten mottar om utenforstående tredjemenn. Opplysninger som kommer fra fangemiljøet, er selvfølgelig ikke alltid til å stole på. Er det gode nok rutiner og god nok kompetanse i kriminalomsorgen til å skille ut useriøs, uriktig eller sjikanøs informasjon? Er det gode nok rutiner for at politiet alltid melder tilbake når opplysninger de tidligere har gitt viser seg å være feil? Det er selvfølgelig mulig å lage systemer og rutiner som til en viss grad sikrer nødvendig oppdatering og kvalitetskontroll av opplysningene. Blant annet har det vært foreslått at alle registreringer av denne art skal underlegges en særskilt kvalitetskontroll, for eksempel etter mønster fra Sirene-kontoret i Kripos når det gjelder registrering i SIS¹-registeret.

Arbeidsgruppen er imidlertid av den oppfatning at spørsmålet om registrering av tredjepersoner uten tilknytning til kriminalomsorgen må utredes atskillig grundigere

¹ Schengen Information System, Se bl.a. [SIS-forskriften § 1-3](#)

før det er forsvarlig å konkludere. Av den grunn har ikke arbeidsgruppen foreslått en hjemmel for slik registrering nå.

8.2.3 Kartleggingsverktøy i kriminalomsorgen

Standardisert kartleggingsverktøy kan gi verdifull informasjon om risikonivå og behov for rehabilitering under straffegjennomføringen.

Alle som kommer i kontakt med kriminalomsorgen, gjennomgår en form for kartlegging. Kriminalomsorgen har prøvd ut et kartleggingsverktøy som bygger på det engelske OASys-systemet. Systemet kartlegger risikofaktorer innen 13 sentrale områder. I St.meld. nr. 37 (2007–2008) om Straff som virker fremgår at det neppe er hensiktsmessig å bruke et så omfattende verktøy som OASys fullt ut for alle. I stedet foreslår departementet at kriminalomsorgen bør vurdere å velge den samme løsningen som Nederland, der man har utviklet det OASys-baserte verktøyet RISC (Stichting reclassering Nederland, 2008). Etter RISC gjennomgår alle først en kort og ikke så omfattende kartlegging. Resultatet avgjør om det deretter er behov for en mer utfyllende kartlegging med hele RISC.

Enkelte kartleggingsverktøy som finnes på markedet i dag, legger opp til systematisk registrering av opplysninger som ligger utenfor de opplysningene kriminalomsorgen normalt skal behandle. Dette kan for eksempel gjelde systematisk registrering av opplysninger om holdninger, psykiske problemer, seksuell legning og familieproblemer som antatte bakenforliggende årsaker til rus.

Arbeidsgruppen vil ikke anbefale en generell lovhjemmel for kriminalomsorgen til å behandle slike svært sensitive opplysninger. Enten blir en slik lovhjemmel så vidtrekkende at behandlingen ikke ville være i tråd med personopplysningslovens prinsipper. Eller så vil en spesiell lovhjemmel for ett konkret kartleggingsverktøy være upraktisk fordi endring av kartleggingsverktøyet krever lovendring. Ved behov bør kriminalomsorgen isteden søke Datatilsynet om konsesjon for det konkrete kartleggingsverktøyet som tenkes brukt slik at tilsynet blant annet kan vurdere personopplysningenes art, mengde og formålet med behandlingen, jf. personopplysningsloven § 33 annet ledd.

Kartlegging eller annen sammenstilling av personopplysninger vil imidlertid være lovlig så lenge behandlingen av opplysningene har hjemmel i utkastet til ny § 4b og § 4c, altså når opplysningene naturlig hører inn under kriminalomsorgens formål.

8.2.4 Personundersøkelser

Straffeprosessloven kapittel 13 inneholder regler om blant annet personundersøkelse. Etter straffeprosessloven § 161 tredje ledd kan Kongen gi nærmere forskrifter om når personundersøkelse skal foretas og om fremgangsmåten ved slike undersøkelser. Justisdepartementet har i rundskriv G–13/2003 gitt nærmere retningslinjer for personundersøkelser i straffesaker.

Personundersøkelse er kartlegging av arbeid og utdanning, familietilknytning og annet sosialt nettverk, helse, rus, særlige problemer i oppveksten osv.

Frimsorgskontorene foretar undersøkelsene. Når det gjelder oppbevaring av personundersøkelser, vises til påtaleinstruksen § 2–2 første ledd og Justisdepartementets rundskriv G–13/2003 pkt. 16.

Straffeprosessloven kapittel 13 regulerer blant annet hvem som kan foreta personundersøkelser, når dette kan gjøres og til hvilket formål. Arbeidsgruppen antar det rettslige grunnlaget for å behandle personopplysninger i forbindelse med utarbeidelse av slike undersøkelser fremgår av straffeprosessloven.

Personundersøkelsene inneholder også nyttige opplysninger for fengsler og frimsorgskontor når de skal planlegge tiltak som kan bidra til å fremme domfeltes tilpassning til samfunnet. Både for rehabilitering i fengslene, tiltak for å forberede og iverksette prøveløslatelse og ved bestemmelse av innholdet i samfunnsstraff og annen straffegjennomføring utenfor fengsel, vil kriminalomsorgen ha bruk for opplysningene fra personundersøkelsene. Arbeidsgruppen har derfor diskutert behovet for en egen hjemmel for kriminalomsorgens behandling av disse personopplysningene. Vi er kommet til at så lenge behandlingen gjelder personopplysninger etter utkastet § 4b, og opplysningene blir brukt for ett av formålene i utkastet § 4c, så kan kriminalomsorgen lovlig oppbevare og bruke opplysningene fra personundersøkelsene. Det er imidlertid viktig å utarbeide regler i forskrift og retningslinjer som mer detaljert beskriver hvilke opplysninger som kan behandles, og mer konkret hva opplysningene kan brukes til.

8.2.5 Utveksling av taushetsbelagte opplysninger

I straffegjennomføringsloven § 7a har kriminalomsorgen hjemmel for å innhente visse taushetsbelagte opplysninger fra samarbeidspartnere. Det fremgår imidlertid ikke uttrykkelig – kun forutsetningsvis – at kriminalomsorgen også kan *behandle* slike opplysninger. Arbeidsgruppen foreslår derfor en liten tilføyelse til teksten for å gjøre det helt klart at også slike opplysninger kan behandles.

Når det gjelder personopplysninger fra politiet, kan kriminalomsorgen behandle disse når de faller inn under § 4b og § 4c i lovforslaget. Dette vil også gjelde opplysninger fra Infoflyt-systemet, jf. pkt. 8.2.2 ovenfor. Arbeidsgruppen vil imidlertid peke på at det hersker en viss usikkerhet med hensyn til hvilke taushetsbelagte opplysninger som kan utveksles mellom kriminalomsorgen og politiet. Det faller imidlertid utenfor arbeidsgruppens mandat å forslå regler som avklarer denne usikkerheten.

8.2.6 Straffegjennomføring med elektronisk kontroll

Fra 1. august 2008 trådte endringer i straffegjennomføringsloven § 16 i kraft slik at ubetinget fengselsstraff nå kan gjennomføres utenfor fengsel med elektronisk kontroll. Straffegjennomføring i egen bolig med elektronisk kontroll er frivillig og kan etter en egnethetsvurdering innvilges når den idømte fengselsstraff eller resterende tid frem til forventet prøveløslatelse er inntil fire måneder. Ordningen ble satt i gang fra 1. september 2008 som et toårig prøveprosjekt i noen utvalgte fylker.

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll skiller seg fra andre straffegjennomføringsformer ved at den i større grad involverer domfeltes samboende.

En forutsetning for at domfelte innvilges straffegjennomføring med elektronisk kontroll er at alle samboende over 18 år samtykker, jf. forskrift om straffegjennomføring med elektronisk kontroll § 7–3. For barn under 18 år vil det bli utarbeidet retningslinjer som, i tråd med Barnekonvensjonen, anbefaler at barnas mening tillegges større vekt jo eldre barna er.

Under straffegjennomføring med elektronisk kontroll vil kriminalomsorgen komme på uanmeldte kontrollbesøk minimum to ganger i uken. Kriminalomsorgen vil med andre ord relativt hyppig være til stede i domfeltes hjem og kan få kjennskap til personlige og andre forhold, ikke bare om domfelte, men også om domfeltes samboende, eventuelt andre som er til stede i boligen. Den elektroniske kontrollen innebærer imidlertid bare en registrering av om domfelte er til stede i hjemmet eller ikke.

Domfelte som gjennomfører hele eller deler av straffen med elektronisk kontroll, plikter ifølge forskriften § 7–4 å være sysselsatt under straffegjennomføringen. Ved oppfølging av domfeltes arbeidssted, skole og andre sysselsettingsteder vil kriminalomsorgen gjennomføre samme kontroll og registreringsrutiner som den i dag praktiserer ved frigang fra ordinært fengsel eller overgangsbolig.

Arbeidsgruppen mener at den foreslåtte hjemmelen for behandling av personopplysninger i utkastet § 4b og § 4c ivaretar behovet ved bruk av elektronisk kontroll i straffegjennomføringen.

9 Administrative og økonomiske konsekvenser

Rapporten omhandler arbeidsgruppens forslag til lovgrunnlag for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger om innsatte, domfelte og personer med tilknytning til disse. De foreslåtte lovendringene krever en administrativ omlegging av rutinene og en omprioritering av eksisterende ressursbruk, men ikke nødvendigvis en økning av de totale ressursene som kriminalomsorgen har til rådighet. Samtidig vil det være nødvendig med opplæringstiltak for de ansatte for å sikre korrekt behandling av personopplysninger.

Pkt. 8.2 omhandler fremtidig behov for å bedre beslutningsgrunnlaget for avgjørelser etter straffegjennomføringsloven. Et slikt mulig behov er å bedre tilgangen til relevant informasjon om innsatte og styrke den kvalitative behandlingen av denne informasjonen. I punkt 8.2.2. om sikkerhetsvurderinger drøfter arbeidsgruppen rutiner og systemer for å samle, analysere, systematisere og formidle informasjon og kunnskap for hele justissektoren. Sentralt i et slikt system er å registrere personer som utgjør en særlig sikkerhetsrisiko. Videre drøfter arbeidsgruppen i punkt 8.2.3 behovet for standardisert kartleggingsverktøy som kan gi verdifull hjelp om risikonivå og rehabiliteringsbehov under straffegjennomføringen.

Systemer etter kapittel 8.2 vil medføre merutgift til anskaffelse og iverksetting, men vil også gi mulighet for gevinster sammenliknet med dagens manuelle systemer. Dette vil imidlertid være fremtidige behov som ikke direkte følger av de foreslåtte

lovendringene, og arbeidsgruppen har derfor ikke vurdert hva en mulig anskaffelse av slike systemer vil koste.

10 Merknader til de enkelte bestemmelsene

10.1 Til lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven)

Til nytt kapittel 1a.

Arbeidsgruppen foreslår et nytt kapittel 1a med regler om kriminalomsorgens behandling av personopplysninger. Det nye kapittelet kommer etter innledningskapittelet om lovens anvendelsesområde og generelle prinsipper for straffegjennomføring. Kapittelet omfatter forslag til nye §§ § 4a– 4e.

Til ny § 4a

Bestemmelsen regulerer anvendelsesområdet for kriminalomsorgens behandling av personopplysninger.

Til ny § 4b.

Første ledd reguler kriminalomsorgens behandling av personopplysninger om domfelte og innsatte. Med domfelte menes alle som er idømt en straff og som gjennomfører straffen i kriminalomsorgen enten i eller utenfor fengsel. Også prøveløslatte faller inn under dette begrepet. Med innsatt menes alle som er i fengsel enten de gjennomfører straff, er varetektsfengslet, pågrepet eller innsatt i fengsel på annet grunnlag.

Etter annet ledd kan kriminalomsorgen behandle opplysninger om pårørende og andre som har kontakt med, eller prøver å oppnå kontakt med, den domfelte eller innsatte. Det samme gjelder opplysninger om personer som har tilgang til fengselsområder. Typiske eksempler er opplysninger om nærmeste pårørende som skal varsles hvis noe skjer, besøkende, herunder mistanke om innsmuglingsfare, permisjonsadresse, samboere når straffegjennomføring skjer utenfor fengsel mv. Personer som vil bidra til at en domfelt eller innsatt kan opprettholde eller skape seg et sosialt nettverk, og kontaktpersoner på skole, arbeidsplass, arbeidsgivere osv., er også eksempler på personer som kan falle inn under denne bestemmelsen. Navn og adresse på håndverkere eller andre som har tilgang til fengselsområdet, kan også registreres.

Det har vært diskutert om kriminalomsorgen kan behandle opplysninger om enhver person som man vet eller har mistanke om, planlegger kriminelle handlinger sammen med en innsatt. Dette spørsmålet er drøftet i pkt. 8.2.2. Arbeidsgruppen foreslår å begrense kriminalomsorgens behandling til å gjelde opplysninger om utenforstående personer som har tilknytning til eller selv har gjort noe aktivt for å ta kontakt med en innsatt.

Etter tredje ledd kan kriminalomsorgen behandle opplysninger om tredjepersoner i andre sammenhenger. For å sikre barns rett til samvær med foreldrene og til sikkerhet og trygghet under samværet, kan kriminalomsorgen behandle opplysninger om domfeltes eller innsattes barn og barnets pårørende eller andre omsorgspersoner. Barns rett til samvær med foreldre følger av FNs konvensjon om barnets rettigheter og straffegjennomføringsloven § 3 annet ledd. Vi har valgt å foreslå en egen bestemmelse om dette fordi det her kan være aktuelt å behandle svært sensitive opplysninger om barnets andre omsorgspersoner som ikke nødvendigvis har noen tilknytning til den domfelte eller innsatte eller til kriminalomsorgen for øvrig. Etter arbeidsgruppens syn er dette et område hvor hjemmel for behandling av personopplysninger må være ekstra tydelig.

Fjerde ledd gir uttrykkelig hjemmel for å behandle personopplysninger som er nødvendige for å varsle fornærmede eller dennes etterlatte. Personopplysninger etter denne bestemmelsen vil for eksempel være opplysninger om telefonnummer og adresse.

Til ny § 4c

- Planlegge, administrere og gjennomføre reaksjoner og tvangsmidler etter straffegjennomføringsloven § 1 (§ 4c bokstav a)

Bestemmelsen omfatter alle opplysninger som er nødvendige for å gjennomføre straffen eller innsettelsen, på en riktig måte. Typiske opplysninger vil for eksempel være domfeltes og innsattes personalia, dommen, annet innsettelsesgrunnlag og varetektsfradrag. Videre vil denne bestemmelsen omfatte opplysninger om hendelser under straffegjennomføringen, for eksempel eneromsinnsettelse, registrering av utganger mv. Det vil også være nødvendig å behandle opplysninger om nærmeste pårørende, besøkende, arbeidsgivere ved frigang og ved straffegjennomføring utenfor fengsel, kontaktpersoner på skole, kontaktperson i behandlingstiltak eller andre støttekontakter. Likeledes opplysninger om familiemedlemmer som bor sammen med domfelte som gjennomfører straff med elektronisk kontroll eller annen straffegjennomføring hjemme (straffegjennomføringsloven § 16). Mange av disse opplysningene vil også falle inn under bokstav b og c.

- Opprettholde ro og orden og ivareta sikkerheten for ansatte, innsatte, domfelte og samfunnet for øvrig (§ 4c bokstav b)

Bestemmelsen omfatter alle personopplysninger som er nødvendige for å opprettholde ro og orden og ivareta sikkerheten for ansatte, innsatte, domfelte og samfunnet for øvrig. Personopplysninger som er av betydning for sikkerheten, vil være alle de opplysningene som kriminalomsorgen skal legge vekt på ved sikkerhetsvurderingen, jf. pkt. 1.8 i retningslinjene til straffegjennomføringsloven med forskrift. Det kan være tidligere dommer, disiplinærbrudd under tidligere eller nåværende straffegjennomføring, rømning og rømningsforsøk. Rusproblemer vil også være opplysninger som er av betydning for sikkerheten, likeledes informasjon fra rettspsykiatriske erklæringer, episoder med utagerende atferd og bruk av tvangsmidler. Opplysninger om innsatte som ikke må ha kontakt med hverandre av sikkerhetsmessige grunner, kan dessuten behandles etter dette alternativet, likeledes dokumenterte opplysninger om tilknytning til kriminelle miljøer.

- Tilby innsatte og domfelte tilfredsstillende forhold og et innhold som ivaretar deres helse og lovpålagte rettigheter og fremmer deres tilpasning til samfunnet (§ 4c bokstav c)

Etter denne bestemmelsen kan kriminalomsorgen behandle personopplysninger om domfeltes og innsattes arbeid, utdanning, behov for arbeidstrening osv. Videre kan helseopplysninger som har betydning for hvordan straffegjennomføringen tilrettelegges – for eksempel matallergi, behov for medisiner, tilsyn og liknende – behandles etter denne bestemmelsen. Opplysninger om rusproblemer kan, i tillegg til å være opplysning av betydning for sikkerheten, også være av betydning for å ivareta domfeltes og innsattes helse, rehabilitering osv.

Etter arbeidsgruppens syn bør det bare være personopplysninger som har direkte betydning for valg av tiltak under straffegjennomføringen, som kan behandles etter utkastet § 4a bokstav c. Det er viktig å trekke grensen mot heleopplysninger som bare helsetjenesten kan behandle, og opplysninger som er nødvendig for en forsvarlig og tilrettelagt straffegjennomføring.

Til ny § 4d

Kriminalomsorgen behandler til dels svært sensitive personopplysninger om domfelte, innsatte og andre. Bestemmelsen fastslår at Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har det overordnede ansvaret for all behandling av personopplysninger i kriminalomsorgen. Dette innebærer blant annet at Kriminalomsorgens sentrale forvaltning skal godkjenne enhver elektronisk behandling av slike opplysninger. Dette gjelder også manuell behandling av personopplysningene når opplysningene inngår eller skal inngå i et personregister.

Til ny § 4e

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler om behandlingen, herunder hvem som har myndighet til å utøve det daglige behandlingsansvaret i kriminalomsorgen. Som Datatilsynet fremholder i sin kontrollrapport, viser erfaringer at behandlingsansvaret ivaretas best når ansvaret plasseres i relativt nær tilknytning til selve behandlingen av personopplysningene.

Til overskriften på § 7a

Endringen er nødvendig fordi bestemmelsen mangler overskrift. Overskriften gjenspeiler innholdet i bestemmelsen som omhandler opplysningsplikt og innhenting av taushetsbelagte opplysninger.

Til § 7a annet ledd

Bestemmelsen presiserer at kriminalomsorgen også har hjemmel for å behandle visse taushetsbelagte opplysninger fra samarbeidspartnere.

10.2 Ikraftsetting

Loven gjelder fra den til Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

11 Lovforslag

I

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) gjøres følgende endringer:

Nytt kapittel 1a skal lyde:

Kapittel 1a. Behandling av personopplysninger i kriminalomsorgen

Ny § 4a skal lyde:

§ 4a Saklig virkeområde

Reglene i dette kapittel gjelder for

- a) behandling av personopplysninger som skjer helt eller delvis med elektroniske hjelpemidler for å fremme formål som beskrevet i § 4c,*
- og*
- b) annen behandling av personopplysninger til slike formål, når personopplysningene inngår eller skal inngå i et personregister.*

Ny § 4b skal lyde:

§ 4b Behandling av personopplysninger om domfelte, innsatte mv.

Kriminalomsorgen kan behandle personopplysninger om domfelte og innsatte.

Kriminalomsorgen kan også behandle personopplysninger om pårørende og andre som har kontakt med eller prøver å oppnå kontakt med den domfelte eller innsatte. Det samme gjelder personer som har tilgang til fengselsområder.

For å sikre barns rettigheter til samvær med foreldrene og til sikkerhet og trygghet under samværet, kan kriminalomsorgen behandle personopplysninger om domfeltes eller innsattes barn og barnets pårørende eller andre omsorgspersoner.

Kriminalomsorgen kan behandle personopplysninger som er nødvendige for å varsle fornærmede eller dennes etterlatte, jf. § 7b.

Ny § 4c skal lyde:

§ 4c Formål med behandlingen

Kriminalomsorgen kan behandle personopplysninger som er nødvendige for å

- a) planlegge, administrere og gjennomføre reaksjoner og tvangsmidler etter straffegjennomføringsloven § 1*
- b) opprettholde ro og orden, og ivareta sikkerheten for ansatte, innsatte, domfelte og samfunnet for øvrig*
- c) kunne tilby innsatte og domfelte tilfredsstillende forhold og et innhold som ivaretar deres helse og lovpålagte rettigheter og fremmer deres tilpasning til samfunnet*

Ny § 4d skal lyde:

§ 4d Behandlingsansvar

Kriminalomsorgens sentrale forvaltning har det overordnede ansvaret for all behandling av personopplysninger etter dette kapitlet. Enhver elektronisk behandling av slike personopplysninger skal godkjennes av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Dette gjelder også manuell behandling av personopplysningene når opplysningene inngår eller skal inngå i et personregister.

Ny § 4e skal lyde:

§ 4e Forskrift

Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om kriminalomsorgens behandling av personopplysninger, herunder hvem som har myndighet til å utøve det daglige ansvaret for å behandle opplysningene.

Ny overskrift på § 7a skal lyde:

Opplysningsplikt og innhenting av taushetsbelagte opplysninger

§ 7a annet ledd skal lyde:

Uten hinder av taushetsplikten har kriminalomsorgen rett til å innhente og behandle opplysninger fra:

- a) Folkeregisteret; opplysninger om innsattes navn, fødselsnummer, fødested, bopel og statsborgerskap.
- b) Tilsatte i barnevernet og sosialtjenesten; opplysninger om innsattes barne- og familieforhold som er nødvendige for å ivareta hensynet til barnet og den øvrige familien under straffegjennomføring, ved permisjon, ved løslatelse og ved overføring til andre gjennomføringsformer enn fengsel med høyt sikkerhetsnivå.
- c) Helsepersonell i helsetjenesten; opplysninger som nevnt i bokstav b, samt opplysninger som er strengt nødvendige for å avverge fare for liv og helse for den innsatte selv, andre innsatte og tilsatte.

II

Regler om ikraftsetting:

Loven gjelder fra den til Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.